

Laping Ferenc

Sírfelirat a Hősöknek*

1956 őszén egy Duna-menti kis nemzet férfijai, asszonyai és gyermekei szinte egytől egyig fellázadtak és harcoltak egy lélegzetvételnél is szabadságért.

Ez a történet erről a küzdelemlől szól. De nem ez az igazi történet. Sem szóban, sem írásban nem lehet visszaadni azt, ami valójában történt. A magyar felkelés története vérrel íródott.

Ernő

A magyar forradalom harcai 1956. október 23-án kezdődtek. Először nap Ernő, a 22 éves diák egy hajnali kettőtől reggel öt óráig tartó gyűlésen vett részt a Budapesti Műszaki Egyetem előadótermében. A gyűlés célja egy utcai tüntetés megszervezése volt, hogy állami reformokat követeljenek az elnyomás enyhítésére. Elvégre, érveltek a diákok, a lengyelek – félreállítva kormányuk keményvonalas tagjait – nemrégiben bizonyos fokú liberalizációt vívtak ki. Sztálin halott volt. Nem Nyikita Hruscsov, a robotosztás bányász fia volt az, aki maga is könnyített saját népének béklyóin? Nem ő volt az, aki elítélte Berija titkos rendőrségének túlkapásait?

A szónokok egyike, egy alezredest, az egyetem katonai oktatója figyelmeztette a hallgatókat, hogy a hadsereg általános parancsot kapott a tüntetőkre megfékezésére.

Október 23-án délután kettőkor kezdődött a tüntetés, ahol Ernő és társai is jelen voltak az 1848-as forradalomban a magyarok oldalán harcoló Bem József lengyel tábornok tiszteletére állított szobornál. De a fiatalok nem sokáig időztek ott.

Tisztelettel adóztak Bem hősiességére, és szolidaritásukat fejezték ki a lengyel nép szabadságmozgalmáért. Azután csendben a Parlamenthez vonultak.

Délután fél hatkor a budapesti rádió tudósított az eseményekről. Ezután jött egy jelentős engedmény, egy szalmaszál, amibe bele lehetett kapaszkodni. Eleinte a belügyminisztérium, keményen ellenezve minden, a népet érintő megmozdulást, betiltotta az összes demonstrációt, de most a kommunista párt politikai hivatala megváltoztatta a döntést.

Növekvő tömeg

Először csak néhány ezren voltak, de csatlakoztak fiatal munkások, járókelők, sofőrök, katonák, öregek, és középiskolások. A hatalmas tömeg több tízezresre gyarapodott. Az utcák jelszavaktól zengtek: 'Kossuth népe, meneteljünk el őre kezében!', 'Új vezetést akarunk - Nagy Imrében bízunk!'. Visszhangoznak a kiáltások, nemzeti zászlók lobognak a levegőben, az ablakok nyitva. Budapest utcáin új szelek fújnak, nagyobb szabadságot hordozva.

Az éneklést követően a tömeg kiabálni kezdett. Kommunista jelképeket eldobó zászlók lobogtak a hősök szélben. Magyar katonai csapatok figyelték a tüntetést, először nyugtalanodva, majd helyeselve. Spontán módon, minden felhajtás nélkül a tömeg hirtelen megindult a rádió felé, hogy megpróbálja követeléseit bemondatni.

Ekkor fordult át az élénk, de viszonylag visszafogott tiltakozás elkeseredett lázadásba.

Körülbelül két óra telt el, mióta a küldöttség elindult a rádió épületébe. Ernő és a tömeg aggódni kezdett. Valaki felkiáltott, „Menjünk!” A többiek átvették a kiáltást. Lassan, kérés nélkül a tömeg a rádió felé nyomult.

Ott - emlékszik Ernő -, rossz híreket kaptunk: küldöttségünket letartóztatta és fogva tartotta az ÁVO. Csak egy dolgot tehettünk: ki kellett szabadítani barátainkat. Tudtuk, mit tennének velük, már annyi embert megkínöz-

tak és megöltek. Támadást indítottunk az épület ellen.

Eközben egy másik diákcsoport a kommunista újság székhelyére ment, és meggy őzték a nyomdászokat, hogy nyomtassanak forradalmi rölapokat. Amikor az újság vezet ői megérkeztek, hogy megnézzék, mi folyik a nyomdában, a diákok tüzet nyitottak az autójukra. De visszatérve a rádióhoz: a rend őrség úgy tartotta távol az épülettől a diákok rohamát, hogy vadul belel őtt a fegyvertelen tömegbe. Ez volt a forradalom els ő véráldozata. Az áldozati oltár a véleménynyilvánítás szabadsága volt.

Feri

A forradalomról szóló, els ő kézből származó lelegevenebb és legrészletesebb beszámoló egyiké Ferié, aki a budai Ganz-gyárban dolgozott, amikor a fővárosban az elégedetlenség els ő morajai hallatszottak.

Hatezer munkás lehetett az üzemben - emlékszik vissza Feri. - Kommunisták és nem-kommunisták egyaránt. Ami engem illet, nappal a megélhetésemért dolgoztam, éjszaka pedig más iskolába jártam, tanulni akartam valamit. Soha nem csatlakoztam egyetlen kommunista szervezethez sem, ezért három évet munkatáborban töltöttem.

Jó néhány nappal a harcok kitörése előtt a gyári munkások nyugtalanok voltak. Sokan morogtak az alacsony fizetések, a bürokrácia és az általános szabadságjogok korlátozása miatt. Egyszer én nem tetszett nekik az, ahogy a kormány az országot irányította. Mindenkit folyamatosan megfigyelés alatt tartottak. Naponta lehetett hallani pletykákat az ÁVO éjszakai letartóztatásairól és kivégzéseiről. Nem bíztunk az újságokban, hiszen természetesen ezeket is a rezsim ellen őrizte.

Hirtelen egy üzenet terjedt el a gyárban – nagy tüntetés lesz délután 3-kor. A dátum október 23-a volt.

A munkástüntetés

A tüntetés fiatalok sorsdöntő összejövetele volt Bem tábornok szobránál. Ezer munkás is a helyszínre vonult; köztük Laping Feri.

Miután Feri és a munkások meglátták a diákokat, csatlakoztak hozzájuk, és velük együtt harsogták: 'Le a kormánnyal!', majd a Parlamenthez mentek.

A kormány értesült a zavargásokról és kikapcsolta a világítást – mondja Feri. - Talán azt remélték, hogy a tömeg szétszéled. Ekkorra már besötétedett, és hirtelen csodálatos dolog történt. Emberek ezrei csavarták össze a kezükben lévő újságpapírt, és meggyújtották őket. Fantasztikus látvány volt a fáklyatenger. Mindenki kiabált és énekelt. A belügyminiszter Gerő Ernő végül feltűnt az ablakban. 'Söpredék,' üvöltött az emberekre. 'Alja népség!'

Mi visszakibáltunk. Azután valaki elkiáltotta magát: „Gyerünk a rádióhoz!” És az egész tömeg elindult a városközpont felé. Útközben egyre többen csatlakoztak hozzánk. Ezeknél az embereknél egyáltalán nem volt fegyver. Csak beakartunk jutni az épületbe, hogy bejelentsük a szabadság híreit, de amikor odaértünk, már tartott a tüntetés az épület előtt.

Megtudtuk, hogy az épületben lévő ávósok éppen akkor lőttek le egy magyar katonatisztet, aki egy diákokból és munkásokból álló küldöttség élén ment be az épületbe, hogy a kommunisták békés megadásáról tárgyaljanak. Ha jól tudom, ez volt a forradalom els ő véráldozata.

A tejeskocsi

Nem szabad elfelejteni, hogy a rend őrség és a katonaság nagy része velünk volt, nem ellenünk. Az igazi ellenség az ÁVO volt. Ekkor könnygáz bombákat dobtak a tömegbe. Nedves zsebkendővel szorítva arcunkhoz táromlyogtunk. Egy tejeskocsi tűnt fel, az ávós sofőrrel valaki a tömegből felismerte és kiráncigálta. A tejeskannák legurultak a kocsiról, tele voltak fegyverekkel. Felszedtük őket.

Aztán a semmiből egy sebesült katonatiszt, egy ezredes tűnt fel, és átvette az irányítást. Az arcát találat érte. Sebét ellátták, de jó állapotban volt. Azt mondta, építsünk barikádokat, mi pedig felfordítottunk néhány troli szerelvényt, hogy eltorlaszoljuk a rádió felé vezető utcákat. Egy éjszakán át tartó ádáz harc után, másnap délelőtt tízkor a tömeg áttörte az ávós őrséget, és elfoglalta a rádió épületét.

Én magam nem mentem be, mert az ezredes megbízott a bejárat őrzésével, és azzal, hogy ellen őrizzem a be- és kimeneteket. Később megtudtam, hogy az emberek bementek az épületbe és az ávósokat az utolsó szálig lemészárolták. A szabadságharcosok adásba kerültek, és a forradalom Budapest minden zugába szétterjedt.

Engem és néhány barátomat behívtak az ezredes irodájába, ami az utca túloldalán volt, valamelyik múzeumban, ha jól emlékszem. 'Egy autóra van szükségem,' mondta az ezredes. 'Szereztek nekem egy autót!' 'Honnan?' kérdeztem. 'Törődöm is én azzal!' mondta. 'Csak szereztek nekem egy autót!' Így hát álltunk Hammerli Jósikával az utcán, és autót kerestünk. Nem voltunk hozzászokva az ilyesmihez, félni kezdtem.

De hirtelen észrevettem egy nagy Mercedes-t, ami felénk tartott. Megállítottuk. Első ülésén egy sofőr ült, hátsón pedig egy hölgy. 'Mi vagyunk a forradalom!' kiabáltam. 'Kifelé!' Kiszálltak, és mi a Mercedest az ezredeshez vittük, aki nagyon örült neki. Kinevezett minket személyi testőreivé.

A kommunisták és az oroszok

A kommunista kormány ekkora már kétségbeesett volt. A rádióban többször bementek, hogy kezükben tartják az irányítást, és azt, hogy ez csak egy fasiszta felkelés volt. A lázadók természetesen nem voltak fasiszták. Munkások voltak, diákok, köztük sok kiábrándult kommunista, akiknek elégük lett az életből, amit rájuk kényszerítettek.

Ami az oroszokat illeti, be kell valljam, az első napokban kevés gondot okoztak nekünk. A katonák közül már sokan régóta Magyarországon tartózkodtak, és megbarátkoztak az emberekkel. Néhányan még segítettek is, fegyvereket adtak nekünk. Ezek voltak a hivatásosak, a veteránok. Aztán voltak azok az orosz csapatok, akiket Hruscsov küldött. Nagyon fiatalok voltak és néhányan közülük azt sem tudták, hol vannak. Azt hitték a Közel-Keletre küldték őket, hogy az izraeliekkel, a franciákkal és a britekkel harcoljanak, akik bevonultak Egyiptomba. Mikor meglátták a Dunát azt kérdezték: 'Ez a Szuezi csatorna?' Másnap reggel egy csapat embert láttam az utcán. Közlebb mentem. Egy tankon egy fiatal orosz állt, egy idős hölgy odakiáltott neki, 'Ne lőj ránk, nem akarunk harcolni veled, mi a saját kormányunk ellen harcolunk!' Erre az orosz, aki még gyerek volt, nem több húszévesnél, könnyekben tört ki és azt kiáltotta, 'Mama, mama, nem lövök, mama...'

A Parlamentnél

Délidőben elterjedt a híre, hogy a Parlament előtt nagygyűlés lesz. Nem alakult még meg az új kormány.

Mikor odaértem már kb. 50.000 ember gyűlt össze. Az egész tér tele volt idős és fiatal férfiakkal és nőkkel. Közlebb mentem a Parlament lépcsőjéhez, hogy lássam, mi történik. A második lépcsőn álltam, a nyakamat nyújtogattam. Orosz tankok kerítették körbe az embereket. És hirtelen tüzelni kezdtek.

A körülöttem állók a földre vetették magukat. Mindenki jajveszékelt. Először nem láttam ki előtt kire. Mindenki lökdösődve futott, amerre látott. Egy pillantást vettem egy orosz tankra. Felfelé tüzelt. Mai napig nem tudtam rájönni, hogy pontosan mi történt. Néhányan azt mondják, hogy a Parlament tele volt ávósokkal, akik tüzelni kezdtek az emberekre, az oroszok pedig visszalöttek. Később rájöttem, hogy az oroszok a környező épületek háztetőire lőnek, ahonnan az ávósok a tömegbe löttek. Káosz volt és pánik. Leugrottam a lépcsőkről, körülöttem mindenütt emberek voltak, ember ember hátán, mindenki próbált futni, menekülni. A földre estem. Valaki a nyakamra lépett és a földre szorított, nem bírtam lélegezni. Lenéztem a földre és egy nagy vértócsát láttam. Körülöttem emberek rogytak össze. Azt gondoltam magamban, 'Istenem, ezek lőnek ránk. Mindenkit megölnek.'

Valahogyan kiszabadultam és a Parlament épületének sarkához rohantam, ami úgy tőnt, menedéket nyújthat a golyók ellen. Golyózápor csapódott a falba, és én újra a földre hasaltam.

Amikor a lövöldözés egy pillanatra abbamaradt, hasonlóan a védelmet nyújtó utcasarokig. Egy fiatal ember futott felém, a gómrát szorította. Megbotlott és elesett. Azt kiáltotta, 'Segítség, nem bírok megmozdulni.' Odakúsztam hozzá, de újra tüzelni kezdtek, ő pedig mozdulatlanul feküdt. Meghalt. Hátam mögül zajt hallottam, megfordultam: egy ávópillantott meg, aki fegyverével a Parlament pincéjének egyik nyitott ablakából célzott. Leadott néhány lövést. Azután az ablak becsukódott, ő pedig eltűnt.

Akkorra már egy tucat ember fedezte fel az utcasarokot, ők is menedéket kerestek, valaki rájuk lőtt. A lövés közvetlen melletttem eltalált három-négy embert. Tiszta vér lettem.

Újra kiszabadultam. Kinéztem a térre, most szinte teljesen üres volt. Egy mentőautó érkezett a tér közepén fekvő sérültekhez. Két fehérköpenyes férfi szállt ki a mentőautóból, de egy gépfegyvert őz azonnal végzett velük. Azt gondoltam magamban, 'meg fogok halni, nincs remény.' De elhatároztam, hogy teszek még egy menekülési kísérletet. Felálltam. Elkezdtem rohanni át a téren, de megbotlottam a gyepet körülvéző drótbán. Teljes erővel a földre estem, elájultam. Mikor visszanyertem az eszméletemet láttam, hogy egy középkorú nő fekszik melletttem. 'Kérem,' könyörgött. 'Segítsen kijutni innen. Eltalálták a lábamat, nem tudok járni.'

Hóna alá nyúltam, megpróbáltam behúzni egy fa mögé.

Ekkor eltalálta egy lövés. Kis ideig tartottam, de láttam, hogy meghalt. Elengedtem, és szaladtam mint a nyúl.

Távol a lövésektől

Fogalmam sem volt, merre rohanok, de egyszer csak észrevettem magam el őtt egy hatalmas kirakatot, lendületet vettem és beugrottam rajta. Egy kommunista könyvesbolt volt. Szinte eszel ősen nevettem. Beljebb mentem, és megláttam egy folyosót egy lefelé vezet ő lépcs ővel. Letántorogtam rajta. Egy emberekkel teli pincébe értem, akik a lövöldözés el ől rejt őztek el. Valaki azt mondta, 'Nem maradhatunk itt, az ávósok a tet őn vannak és le fognak jönni.' Egy kis öregember nagyon izgatott lett, mikor meglátott koszosan és véresen. Megragadott és azt kiáltotta, 'Mutassuk meg nekik, hogy mit csináltak velünk a kommunisták. Menjünk az amerikai követségre.'

Ezt tettük. Egy amerikai hivatalnok jött elénk. Meg volt döbbenve. Azt mondta, értesítette kormányát a történetkr ől. Egyebet nem tehet értünk, mondta.

Útban hazafelé megálltam a rádiónál. Az ezredes ott volt. Rám bámult. 'Hol a pokolban voltál?' 'A Parlamentnél' feleltem. Erre azt mondta, 'Rettenetesen nézel ki. Jobban teszed, ha megmosakszol, nem járálhatsz így az utcán.'

Így hát hazamentem, megfürödtem és tíz órát aludtam. Másnap reggel a rádióhoz akartam menni, ahogy az ezredes meghagyta. Az utca szokatlanul csendes volt, nem volt semmi forgalom. Néhány járókel ő melletttem elhaladva azt mondta, 'Itt vannak az orosz tankok.'

Egy barátomhoz mentem, de nem volt otthon. A kapualjban egy 11 éves kislány állt, kezében egy kis puskát tartott. Kérdeztem, mit csinál. 'Ki akarok l őni egy orosz tankot,' mondta vigyorogva. Mondtam neki, hogy adja ide a fegyvert és menjen le a pincébe, miel őtt megsebesül. Ez egyáltalán nem tetszett neki, így hát elkaptam a karját és lelökődtem.

Ekkor már három napja tartott a forradalom, Budapest lángokban állt. Az ezredes a rádióból átment egy, az utca túloldalán lev ő irodába, és megpróbálta összehangolni az általa szervezett akciókat a város más részein tervezett támadásokkal.

Gyógyszerutánpótlás

Utasított minket, engem és Hammerli Jóskát, hogy vigyünk három teherautót az osztrák határhoz Gy őr közelébe, és próbáljunk meg gyógyszereket hozni a sebesülteknek. Majdnem éhen haltunk, napok óta nem borotválkoztunk, rettenetesen néztünk ki. Csak egy kis kenyeret és húst ettünk, amit az emberek otthonról hoztak nekünk. Így indultunk útnak Gy őr felé.

Útközben szörny ő látványban volt részünk – Mosonmagyaróváron láttuk a rend őri tömegmészárlás áldozatait. A holttestek egy iskola épületében feküdtek, rokonaik siratták őket.

Ez volt a legszörny őbb látvány, amit valaha láttam. Tovább mentünk, de hosszú ideig nem volt kedvünk megszólalni. A határ közelében egy keresztes ődésnél néhány férfi leintett minket. Egyenruhában voltak, de jelvényt nem viseltek. Nem tudtuk kifélek, mifélek, megijedtünk.

Az egyikük rám szegezett egy fegyvert. 'Hová mennek?' kérdezte. Azt mondtuk, gyógyszereket keresünk a budapesti sebesülteknek. 'Nem hiszek nektek,' mondta. 'Át akartok szökni a határon,' és hozzátette, hogy le vagyunk tartóztatva. Nehéz éjszakát töltöttünk egy szobában. Másnap reggel egy ezredes elé vittek minket, kihallgatásra. Ragaszkodott hozzá, hogy át akartunk szökni a határon. Egyfolytában tagadtunk. Vissza a börtönbe. Még egy éjszaka.

Hajnali háromkor öt katona jött be a cellánkba. Azt mondták, öltözzünk fel, azután egy teherautóra tereltek minket. Az egyik barátom az súgta, 'Most megcsináltuk. Mindennek vége. Le fognak l őni minket.' Azt feleltem, 'Ne butáskodj.' De nem voltam túl magabiztos.

Sötétben utaztunk. A csoport vezet ője, egy fiatal hadnagy azt mondta, hogy Budapestre megyünk. De azt vettük észre, hogy erd ős vidéken hajtunk keresztül, és a barátom azt mondta, 'A pokolba, nem Budapestre megyünk!'

Hirtelen megállt a kocsi. A hadnagy intett, hogy szálljunk le. 'Mi folyik itt?' kérdeztem. A hadnagy feszengett.

Hirtelen nagyon dühös lettem. Elkezdtem kiabálni vele. 'Szóval erre tanítanak benneteket – magyarok I őnek a magyarokra?!... Ez tanuljátok a kommunista iskolában?' 'Fogd be a szád, mondta a hadnagy. 'Csak fogd be a szád!' De láttam, hogy zavarba jött, ezért hát nem hagytam abba a kiabálást. A fegyveréhez nyúlt, nem tudta, mit csináljon. Felénk fordult. 'T őnjetek innen a pokolba,' mondta ingerülten 'és vissza se gyertek.' Nem kellett neki kétszer mondania.

Megszabadulva

Hóesésben gyalogoltunk, de fogalmunk sem volt róla, hol járunk. Néhány órája úton voltunk, mikor egy kis bakterházat pillantottunk meg. Bekopogtunk. Egy id ős férfi nyitott ajtót, aki elmondta, hogyan juthatunk el a legközelebbi úthoz.

Az út kihalt volt, de egyszer csak egy teherautó közeledett, megállítottuk. 'Gazdák vagyunk, Budapestre viszünk élelmet,' mondta a sof őr. Mi is megmondtuk, kik vagyunk, mire azt felelte, 'Jól van, ugorjatok fel!'

Rettenetesen hideg volt. A teherautón nem volt ponyva, a barátaim beásták magukat egy kupac krumplibá. Volt a platón egy levágott marha is, bels őségekt ől megtisztítva, arra használtam, hogy megvédjem magam a csíp ős szélt ől.

A teherautó hirtelen lelassított. Furcsa hangok hallatszottak el őttünk. A sof őr azt súgta, 'Oroszok.' Épp mielőtt lebuktam, láttam hogy orosz katonák közelednek felénk. Gyors döntést hoztam. Tudtam, hogy nem tudok elfutni. Bepréseltem magam hát a tehén belsejébe.

Az egyik orosz benézett a teherautó hátuljába. Hallottam, ahogy lélegzik. 'Fegyverek?' kérdezte az egyik katoná. 'Nem, tavaris.' Válaszolta sof őrünk.

'Akkor mehetnek,' mondta.

Veszett ügy

Végül Budapest külvárosába értünk, ahol láttuk a több tucat T52-es orosz tankot, melyek körbekerítették a várost.

Amint beértünk a központba, visszamentem a rádióhoz. Senki nem volt ott, hazamentem. Másnap végre megtaláltam egy laktanyában az ezredest. Három napig harcoltunk a környéken, de a helyzet egyre romlott. Sok volt az áldozat. Többeket legyengített az éhség, és hazamentek. A végén már nem volt több I őszer.

Az ezredes odajött kis csoportunkhoz, és azt mondta, 'Nem tudunk mit tenni. Nincs értelme.' Lassan elsétált. Soha nem láttam viszont.

Tisztán látszott, hogy a forradalom elveszett, de még néhány helyen folytatódtak a harcok. Felmentem a budai Várba, ahol egy id ősebb ember, akit „Szabó bácsinak” szólítottak, a még megmaradt ellenállást szervezte, én pedig beálltam segíteni. Bámulatatos volt ez az ember. Megtanított minket, hogyan ejtsük leped őkkel csapdába az orosz tankokat. Amikor a tank közelbe ért, az utcán keresztbe kifeszítettünk egy nedves leped őt. A leped ő rátapadt a kémlel őnyílásra, így az oroszok nem láttak ki. Amikor kinyitották a tornyot, hogy tájékozódjanak, az emberek Molotov-koktét hajítottak be a tankba.

A lejt ős budai utcákat ipari szappannal kentük be, így a tankok megcsúsztak és lelassultak. Kis id ő múlva visszamentem a gyárba. Kifizették kétheti béremet, mivel a legtöbb munkás részt vett a harcokban, és emiatt nem tudta felvenni a keresetét.

Akkorra már nyilvánvalóvá vált, hogy a harcok városszerte a végéhez közelednek. Tanácstalan voltam, hogy maradjak-e, vagy Ausztriába meneküljek, amikor egy csapat orosz katoná elkapott az utcán, és betuszkolt egy fiatalokkal teli zárt teherautóba. Azt beszéltek egymás között, hogy Szibériába viszik őket. Még mindig reménykedtem a csodában.

Ültünk a teherautóban, és csak vártunk. Nyugtalanok voltunk. Az ajtó kinyílt és egy fiatal fegyveres dugta be a fejét.

'Megszabadultunk az oroszoktól,' mondta. 'Kifelé! Ne hagyjátok, hogy újra elfogjanak benneteket!' Meg tudtam volna csókolni. Újra szabad voltam. De tudtam, hogy el kell hagynom Magyarországot. Elbúcsúztam a szüleimt ől. Megértették.

Búcsú

Miután elértük Zalaegerszeg városát, mellékutakon gyalogoltunk a határ felé. Egy teherautó állt meg mellett-

tem, tele hozzám hasonló fiatalokkal. Jókedvük volt.

'Hová mész?' kérdeztek. 'A nagymamámhoz,' válaszoltam.

'Ahogyan mi is. Szállj be!'

Csak egyszer állítottak meg minket a Rába egyik hídjánál. Egy kommunista őr fenyeget őrözt. De mi huszonötön lehettünk, és néhányunknál fegyver is volt. Lefegyvereztük az őrt, valaki pedig azt javasolta, hogy ott helyben öljük meg, emiatt veszekedtünk egy darabig. Azt mondtam, ha egy lövés is eldördül egy csapat határ őr fog a nyomunkba eredni. Így hát jól megkötöttük, és beültettük az út melletti hideg vízbe, hogy leh ősük, míg az elvtársai megtalálják.

Kés ő éjjel volt, mire végre átléptük a határt. Megláttuk az els ő osztrák falut. Volt ott egy étterem, ahonnan az emberek kakaót és ételt hoztak nekünk.

Egy kis időt menekülttáborban töltöttem. Az osztrákok jó ellátást biztosítottak a hozzánk hasonlóknak. Néhány hétig segítettem egy amerikai hírszerző tisztnek a menekültek átvilágításában. Azután, december végén Bremerhavenbe vittek, és egy hadihajó, a Leroy Eltinge fedélzetén Amerikába hajóztunk.

Amerika

A Brooklyn-i hajókikötő ő, majd Camp Kilmer New Jersey-ben, azután Philadelphia, munka, főiskola, egy új élet.

1965-ben meglátogattam szülőföldemet a „Philadelphia Evening Bulletin” megbízott fotóriportereként. Az országban kicsit nagyobb szabadság volt, mint a forradalom előtt. Az emberek nem éltek már olyan terror alatt. De Budapesten kevés valódi örömet láttam, csakúgy, mint bárhol máshol, ahová utazásom során eljutottam. A kommunizmus színe nem a piros volt, hanem a szürke, és Magyarország nagy részét szürke felhő takarták.

Az emberek még mindig beszélnek arról, ami 1956 őszén történt. Azt mondják, nem jól mennek a dolgok, de mégis jobbak, mint amilyenek lehetnének. A forradalom sok áldozatot követelt az emberektől, de a kommunisták megtanulták a leckét. Már tudják, hogy az emberek inkább néznek szembe a halállal, minthogy kegyetlenkedéssel és megaláztatásokkal éljenek együtt.

Nem hiszem, hogy lesz újabb forradalom. A legutóbbi túl sok áldozatot követelt. Az idősebbek, akikkel beszéltem, beletörődtek. A fiatalok el akarnak menni. Azt mondogatták nekem, 'Te szerencsés voltál.' – fejezi be Feri.

A világ tétlenül nézte Magyarország halálát. A szabadság leggyötrelmesebb óráinak egyikében, amikor a pusztai emberi bátorság felvette legnemesebb formáját, a demokratikus nemzetek együttérzéssel figyeltek, majd hátat fordítottak. A magyaroknak, akik csupán bizonyos fokú emberi méltóságért küzdöttek, egyedül kellett harcolniuk.

A hatalmasok sakkjátszmájában a magyarok a gyalogok voltak. De 13 napig királyként küzdöttek, és haltak meg. A rájuk való emlékezés a legtöbb, amit tehetünk.

És a legkevesebb is.

*Francis Laping története a „Philadelphia Bulletin”-ben jelent meg, 1965-ben.

Francis Laping

Laping Krnjájában, egy kis jugoszláviai német nemzetiségű faluban született 1929-ben. 1948-ban illegálisan Jugoszláviából Magyarországra menekült, ahol Titónak való kémkedés vádjával 3 hónapra börtönbe zárták. 1952-ben internálták, 3 évet töltött a verpeléti kényszermunka táborban. 1957-ben az Egyesült Államokba menekült, ahol sajtófotózásra szakosodott, miután befejezte tanulmányait a Philadelphia Museum College of Art-on. Megtiszteltetésnek érzi, hogy a „Philadelphia Evening Bulletin” szerkesztőtestületének tagja lehetett, és képei megjelentek a „Life and Time magazinban” is. Felesége Cathy Miksath, Mikszáth Kálmán dédunokája. Könyve a „Remember Hungary 1956” az Alpha Publications kiadásában jelent meg 1975-ben. Jelenleg a pennsylvania-i Montgomery megyében él.